

11. Нагребецька І. Нова – стара модель: наша хата – скраю // Урядовий кур'єр. - № 51. - 2012.
12. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: політико-правові проблеми: Монографія. [І.О.Кресіна та ін.] – К.: Логос, 2009. – 480 с. – С. 28-29.
13. Княжанський В. Що первинне – гроші чи повноваження? // День. - № 115. – 2014.
14. Ведерникова І. Децентралізація: чи ввійде Україна у відчинені двері, як Польща 1989-го? // Дзеркало тижня, 18 липня 2014 р.

References

1. Varnaliia Z. S. Derzhavna rehional'na polityka Ukrainy: osoblyvosti ta stratehichni priorytety (2007), NISD, Kyiv, Ukraina, 301 p. [in Ukrainian].
2. Kujbida V. H., Pavlenko V. P., Yatsiuk V. A. ta in. (2009) Administratyvno-terytorial'nyj ustrij Ukrainy. Istoriia. Suchasnist'. Sekretariat Kabinetu Ministriv Ukrainy, Kyiv, Ukraina, 615 p. [in Ukrainian].
3. Pistun M. (2014), Rehiony vriatuiе detsentralizatsiia, Uriadovij kur'єr, 26 bereznia 2014 r. [in Ukrainian].
4. Semynozhenko V. (2014), Federatsiia bez federalizatsii, Den', 15 travnia 2014 r. [in Ukrainian].
5. Lisovuj A. Rozukrupnennia oblastej – pershyj etap administratyvno-terytorial'noi reformy, Ekonomist, vol. 8. pp. 26 – 30. [in Ukrainian].
6. Soskin O. (2008), Administratyvno-terytorial'na reforma v Ukraini: porivnial'nyj analiz modelej [Online],

available at: <http://soskin.info/print/ea/new/2008/1-2/200812.html>. [in Ukrainian].

7. Mostova Yu., Rakhmanin S. (2007), Yak nam oblashtuvaty Ukrainu, abo scho robyty z administratyvno-terytorial'noi reformoiu, Dzerkalo tyzhnia, vol. 31 (660). [in Ukrainian].
8. Hanuschak Yu. (2013), Reforma terytorial'noi orhanizatsii vlady; Shvejtsars'ko-ukrains'kyj proekt "Pidtrymka detsentralizatsii v Ukraini – DESPRO", "Sofiia-A", Kyiv, Ukraina, 160 p. [in Ukrainian].
9. Reforma dlia liudyny (2005), Zbirnyk materialiv pro shliakhy realizatsii administratyvno-terytorial'noi reformy v Ukraini. Sekretariat Kabinetu Ministriv Ukrainy. – Kyiv, 238 p. [in Ukrainian].
10. Administratyvno-terytorial'na reforma zmenshyt' kil'kist' rajoniv v Ukraini, available at: <http://zik.ua/ua/news/2014>. [in Ukrainian].
11. Nahrebets'ka I. (2012), Nova – stara model': nasha khata – skraiu, Uriadovij kur'єr, vol. 51. [in Ukrainian].
12. Kresina I. O. ta in. Administratyvno-terytorial'na reforma v Ukraini: polityko-pravovi problemy (2009), pp. 28-29. [in Ukrainian].
13. Kniazhans'kyj V. (2014), Scho pervynne – hroshi chy povnovazhennia?, Den', vol. 115. [in Ukrainian].
14. Vedernykova I. (2014), Detsentralizatsiia: chy vvijde Ukraina u vidchyneni dveri, iak Pol'scha 1989-ho?, Dzerkalo tyzhnia, vol. 18 lypnia 2014 r. [in Ukrainian].

УДК 332.1:316.34

С. Л. Шульц

доктор економічних наук,
старший науковий співробітник
завідувач відділу регіональної економічної політики
ДУ «Інститут регіональних досліджень
ім. М. І. Долішнього НАН України», м. Львів

І. Я. Тибінка

заступник начальника управління політичного аналізу та планування,
начальник відділу політичного аналізу
Департаменту політики і комунікацій МЗС України, м. Київ

ЧИННИКИ ВНУТРІШНЬОРЕГІОНАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕОРІЯХ

Досліджено та систематизовано погляди вчених на проблему подолання внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації. Акцентовано увагу на взаємозв'язку між процесами внутрішньорегіональної диференціації та економічним зростанням регіону. Класифіковано чинники, що зумовлюють виникнення внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації, за характером їх впливу на процеси розвитку регіону та приналежності до зовнішнього і внутрішнього середовища. Визначено, що чинники, які спричиняють внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію, мають екзогенний характер впливу та відображають тенденції світової економіки, геополітичні трансформації, характер міжнародних економічних відносин, а також напрям інтеграційних і глобалізаційних процесів. Запропоновано шляхи подолання наслідків внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації.

Ключові слова: внутрішньорегіональна соціально-економічна диференціація, соціально-економічний розвиток регіону, чинники соціально-економічної диференціації, конкурентоспроможність економіки регіону, рівень якості життя населення.

Shults S., Tybinka I. FACTORS OF INTRA-REGIONAL SOCIAL AND ECONOMIC DIFFERENTIATION IN MODERN ECONOMIC THEORIES.

The views of scientists on the problem of intra-regional social and economic disparities are investigated and systematized. The attention is focused on the relationship between intra-regional differentiation and economic growth of the region. The factors are classified that contribute to the emergence of intra-regional socio-economic disparities on the nature of their influence on development processes in the region and belonging to the external and internal environment. The author identified, that these factors cause intra-regional socio-economic differentiation, and they have the exogenous nature of the influence and reflect the geopolitical

transformation, global economic trends, and the nature of international economic relations and directions of integration and globalization processes. Ways of overcoming the consequences of intra-regional socio-economic disparities are proposed.

Key words: *intra-regional socio-economic differentiation, socio-economic development of the region, the factors of socio-economic differentiation, competitiveness of the region's economy, quality of life.*

Особливостями сучасного розвитку України є посилення міжрегіональної і внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації, підвищення рівня диспропорцій в розвитку окремих регіонів, міст і районів, виникнення значних відмінностей у галузевій структурі економічних систем регіонів. Така неоднорідність і незбалансованість економічного простору країни призводить до економічного домінування одних регіональних систем над іншими.

Внутрішньорегіональна соціально-економічна диференціація становить собою складне багатопланове явище, взаємопов'язаними компонентами якого є соціально-економічні відмінності регіонів, що входять до складу одного макрорегіону чи держави загалом, що і призводить до посилення соціально-економічної диференціації і збільшення кількості депресивних територій.

У вирішення цих проблем значний вклад зробили вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як А. Г. Гранберг, О. О. Гребенюк, Н. В. Кочеткова, А. П. Павлюк, А. О. Полинєв, В. Ф. Семенов, В. К. Симоненко, В. І. Чужиков, Б. М. Штульберг та інші. У їхніх працях основна увага зосереджена на визначенні причин утворення внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації, проте залишається невирішеними питання щодо подолання її наслідків, що і визначає мету та завдання цього дослідження.

Метою статті є систематизація поглядів учених на шляхи подолання наслідків внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації.

Стабільний економічний розвиток регіонів України можливий за умови зниження внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації, яка виявляється передусім у період кризи та соціальної напруженості, а також за умови зниження рівня конкурентоспроможності національної економіки. Для вирішення цих проблем потрібно розробити новітні механізми регіонального регулювання, що включатимуть у себе причини внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації.

Багато вітчизняних і зарубіжних науковців досліджували питання подолання наслідків цього явища та визначення процесів щодо покращення економічного зростання регіонів.

Так, зокрема, А. Г. Гранберг визначає роль неоднорідності соціально-економічного розвитку регіону як чинника, що дестабілізує гармонійний розвиток економічних систем, що зумовлено історичними, природно-географічними та економічними умовами [1, с. 285]. Тобто процеси внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації потрібно розглядати як такі чинники, що обумовлюються змінами якісних і кількісних характеристик процесу. Це дозволяє класифікувати чинники згідно з характером їх впливу на процеси соціально-економічного розвитку регіону, враховуючи вплив зовнішнього та внутрішнього

середовища.

Варто звернути увагу на сутність і ознаки внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації. Теперішня соціально-економічна ситуація в регіонах України є наслідком структурних деформацій суспільства, надмірної концентрації виробництва у великих промислових центрах, переважання видобувних галузей промисловості над іншими, а також галузевої сировинної орієнтації експорту на фоні загострення екологічної ситуації і погіршення умов життєдіяльності населення. Тобто ці макроекономічні чинники зумовлюють внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію, яка проявляється у рівні розвитку, конкурентоспроможності, і, як наслідок, у рівні життя.

Враховуючи відкритий характер функціонування регіональної суспільної системи та її схильність до впливу чинників, слід зазначити, що соціально-економічні та екологічні зміни в регіоні обумовлені, насамперед, посиленням глобалізаційних та інтеграційних процесів. Тому необхідно встановити взаємозв'язок між характером прояву факторів і процесами диференціації, в результаті яких відбувається зміна властивостей регіональної системи, включаючи асиметрію, поляризацію, диспропорції і нерівномірність [2].

Чинники, що зумовлюють внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію, можуть створювати як сприятливі, так і несприятливі умови, що відображається у формах економічного співробітництва, у тенденціях демографічної ситуації, інвестиційного та інноваційного розвитку. Таким чином, можна визначити ті чинники внутрішнього середовища, вплив яких показує характер соціального, економічного та екологічного розвитку (соціально-економічна диференціація регіону). Отже, систематизація цих чинників дозволить виявити причини соціально-економічних проблем регіону та виділити напрями регіонального управління, що забезпечать умови для зниження негативних наслідків соціально-економічної диференціації.

Чинники внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації, які формуються під дією процесів глобалізації і трансформують зовнішньоекономічні зв'язки, спричиняють перерозподіл ресурсних ринків і співвідношення попиту і споживання, підсилюють ринкову конкуренцію. Так, А. О. Полинєв [3] вважає, що зміна зовнішньоекономічних зв'язків зумовлює рівень конкурентоспроможності економіки, темпи інфляції, галузеву структуру регіону, кон'юнктуру ринку, а також рівень і диференціацію доходів населення. Тобто вплив цього чинника призводить не тільки до внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації, а й до міжрегіональної диференціації, що зумовлена відмінностями регіонів у рівні конкурентоспроможності.

Виходячи з наведеного, підкреслюємо важливість виділення чинника зовнішньоекономічних зв'язків як причини структурних перетворень економіки, що формують регіональну систему. Для зниження негативного впливу цього чинника у межах регіональної політики необхідно посилити інтенсивність експортної діяльності, зниження торговельних бар'єрів, лібералізацію торгівлі, розвиток сучасних форм економічної співпраці, залучення фахівців науково-технічної сфери.

Натомість А. Г. Гранберг виділяє ринкову конкуренцію як чинник, що визначає внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію, під впливом якого здійснюється поділ територій регіону згідно з конкурентними перевагами [1]. Ліквідація цих наслідків передбачає активізацію інвестування, оптимізацію оподаткування, розробку та реалізацію державних програм, спрямованих на підвищення ефективності використання природно-ресурсного та економічного потенціалів депресивних територій і підтримку кластерних ініціатив.

Б. М. Штульберг звертає увагу на роль ринкової конкуренції як чинника, що розкриває внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію щодо рівня конкурентоспроможності домінуючих галузей економіки на регіональному, загальнодержавному та світовому ринках. Він зазначає, що вплив цього чинника забезпечує можливість економічного зростання і зростання ВВП, підвищення рівня заробітної плати та стабілізації демографічної ситуації [4]. Але слід відзначити й негативний прояв впливу цього чинника, а саме зниження рівня заробітної плати і темпів економічного зростання. Задля усунення негативного впливу у межах державного регулювання необхідно передбачити можливість пільгового кредитування, залучення вітчизняних та іноземних інвестиційних ресурсів, а також створення умов для розвитку людського капіталу.

Учений вважає, що наслідком інтеграційних і глобалізаційних процесів є утворення транснаціональних корпорацій і зміна територіального розміщення великих промислових виробництв. Ці тенденції призводять до перерозподілу ресурсних ринків і зміни співвідношення попиту та споживання, що також зумовлює внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію. Зміна просторового розміщення і масштабу діючих виробничих центрів визначає тенденції макроекономічного розвитку, які відображаються у розвитку експортоорієнтованих та імпортоорієнтованих виробництв, у курсі національної валюти, а також у динаміці виробництва наукомісткої продукції. Специфіка цих процесів зумовлює зміни властивостей регіональної системи, що дозволяє розрізнити регіони за рівнем соціально-економічного розвитку. На наш погляд, метою подолання негативних тенденцій впливу процесів глобалізації є виявлення конкурентних переваг регіону, що дозволить обґрунтувати стратегічно важливі види економічної діяльності, враховуючи світові тренди фінансового ринку, темпи науково-технічного прогресу, тенденції ринку інформаційних і

телекомунікаційних технологій.

Зважаючи на результати дослідження теоретичних підходів до виявлення чинників внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації, варто взяти до уваги думки вчених щодо важливості врахування рівня лібералізації економіки, рівня податкового навантаження, рівня інфляції, а також нормативно-правового забезпечення як складових механізму державного регулювання економіки регіону. Такі учені, як Д. Н. Воробйов [5], А. П. Павлюк [6], А. О. Полинєв [3] і А. Г. Гранберг [1] відзначають, що рівень дієздатності механізму державного регулювання економіки обумовлює внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію. Так, скорочення державного фінансування регіональних програм і скасування економічних і соціальних компенсацій зумовлюють зниження економічної активності населення і рівня податкового потенціалу. Аби подолати наслідки внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації доцільно є оптимізувати податкову, цінову і тарифну політику, створити стимули для адаптації нових форм міжрегіональної співпраці, підвищити внутрішньорегіональні кооперації та сприяти розвитку системи фінансових інститутів з урахуванням регіональних умов господарювання.

Д. Н. Воробйов [5], Б. М. Штульберг [4] і А. О. Полинєв [3] зазначають, що під час структурних перетворень значну роль має рівень використання економічного та природно-ресурсного потенціалів регіону, переваг географічного положення, а також можливість кооперації з іншими регіонами, адже саме це дозволяє знизити рівень внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації. Виходячи з наведеного, необхідним є забезпечення збалансованості розвитку регіону шляхом вдосконалення логістичної системи транспортних комунікацій, створення інфраструктурних об'єктів, які враховують регіональні особливості, використання сучасних технологій при зведенні інфраструктурних об'єктів.

Згідно з підходом А. Г. Гранберга [1], внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію спричиняють і структурні трансформації перехідних процесів, що пов'язані зі зміною типу економічного розвитку залежно від особливостей ринку праці, ресурсних пріоритетів, рівня розвитку виробничої, соціальної, інституціональної та ринкової інфраструктури. При цьому важливе значення має рівень соціально-економічного розвитку регіону щодо якого формуються передумови для переходу від ресурсно-орієнтованої до інноваційно-орієнтованої економіки. Тому наслідки перехідних процесів супроводжуються зростанням комунальних і транспортних тарифів, збитковості транспортно-економічних зв'язків; скороченням рівня платоспроможного попиту, обсягів внутрішнього виробництва, централізованих інвестицій і державних дотацій, що обумовлює зниження рівня життя населення регіону загалом.

Також у процесі структурних перетворень одним з чинників, що зумовлюють внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію, є приватизація,

про що йдеться у працях В. К. Симоненко [7] і М. І. Ларіної [8]. Наслідком приватизації є розпорошення монополістичних об'єднань, збільшення кількості малих і середніх підприємств. З точки зору приватизаційного процесу внутрішньорегіональна соціально-економічна диференціація виражається в диспропорції розподілу власності і визначає соціальну розшарованість суспільства, а також сприяє трудовим міграціям і підвищенню рівня конфліктогенності.

Ці тенденції також спричиняють поділ регіонів за рівнем скупчення капіталу, виділяючи регіони, що мають високий і низький рівень соціально-економічного розвитку. Так, регіони з високим рівнем розвитку мають можливість реалізувати конкурентні переваги, створюючи транснаціональні корпорації, використовуючи низькооплачувану робочу силу і природні ресурси інших регіонів, а також залучаючи інвестиційні та інноваційні ресурси.

Враховуючи рівень соціальної стабільності, регіональні особливості ринку праці, ступінь економічної активності населення, як механізму подолання внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації, важливого значення набуває рівень розвитку системи соціального захисту. Тут основними напрямками регіональної політики має бути: оптимізація міжрегіонального перерозподілу фінансових ресурсів, створення накопичувальної системи пенсійного забезпечення, що стимулює реєстрацію доходів і сплату внесків до пенсійних фондів, реформування системи підготовки та перепідготовки безробітних та осіб, які потребують працевлаштування.

За О. О. Гребенюком [9], ще одним чинником внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації є територіальні особливості, а саме: природно-ресурсний і економічний потенціал, рівень розвитку виробничої інфраструктури та забезпеченість трудовим потенціалом, структура економіки регіону, динаміка обсягів ВРП.

Беручи до уваги, що людський капітал є стратегічним ресурсом, що забезпечує економічне зростання регіону, В. Ф. Семенов [10] і Ю. В. Ревенко, В. І. Чужиков [11] вважають, що важливо враховувати характер впливу демографічних процесів на внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію. Демографічні показники (рівень тривалості життя, особливості статево-вікової структури, рівень народжуваності та смертності, міграція населення) визначають тенденції розвитку ринку праці та зайнятості, рівень економічної активності населення, а також рівень розвитку людського капіталу регіону. Отже, структурні перетворення посилюються під впливом науково-технічного прогресу і активізації розвитку інформаційних і комунікаційних послуг, внаслідок чого зростає рівень інформатизації суспільства і виникає потреба в інтелектуалізації праці. Зауважимо, що внутрішньорегіональна соціально-економічна диференціація проявляється в міграції фахівців науково-технічної сфери, динаміці впровадження інновацій, у зміні частки нематеріального

виробництва в загальній структурі економіки, що загалом впливає на рівень інноваційності економіки та інформатизації суспільства.

Залучення в глобальний інформаційний простір забезпечує ефективну інформаційну взаємодію, доступ до світових інформаційних ресурсів, а також можливість інтеграції інтелектуального капіталу. Зниження негативних наслідків впливу цих чинників на внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію передбачає реалізацію освітніх програм, спрямованих на підвищення рівня комп'ютерної грамотності, створення технопарків, розширення науково-виробничих зв'язків, розвиток системи мотиваційних стимулів для підвищення інноваційної активності підприємств.

Вважаємо, що необхідно враховувати те, що чинники, що зумовлюють внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію, утворюються в зовнішньому середовищі, що відображає тенденції світової економіки, характер міжнародних економічних відносин, а також спрямованість інтеграційних і глобалізаційних процесів. Отже, макроекономічні тенденції найбільше віддзеркалюють вплив глобалізації, що характеризує їх як зовнішні передумови, що зумовлюють внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію.

Оскільки регіон є відкритою соціально-економічною системою, у якій зосереджений потенціал, утворений сукупністю ресурсів, внутрішньорегіональними і міжрегіональними зв'язками, необхідно також враховувати чинники внутрішнього середовища, що зумовлюють внутрішньорегіональну соціально-економічну диференціацію. Разом з тим тенденції соціально-економічного розвитку регіону зумовлюються механізмами державного регулювання, що враховують природу структурних трансформацій. Ці трансформації спрямовані на перетворення стратегічних пріоритетів розвитку, що пов'язані зі змінами в економічній, політичній, соціальній та екологічній сферах регіону.

Отже, для подолання наслідків соціально-економічної диференціації необхідно виявити чинники, що спричиняють внутрішньорегіональну диференціацію, визначити характер змін властивостей регіональної системи, що дозволить розробити ефективні інструменти регіональної політики. Основними завданнями регіональної політики щодо подолання наслідків диференціації є: створення умов для активізації інвестиційної діяльності та розвитку людського капіталу регіону, надання фінансової допомоги пріоритетним галузям економіки регіону, стимулювання підприємницької активності, формування інфраструктури розвитку малого та середнього бізнесу. Також для усунення внутрішньорегіональних соціально-економічних диспропорцій важливе значення має створення вільних економічних зон і надання преференцій для економічних суб'єктів, що забезпечує ефективність використання економічних ресурсів і дозволяє сформулювати передумови для розвитку інноваційного та інвестиційного середовища регіону.

Список використаних джерел

1. Гранберг А. Г. Основы региональной экономики: учебник для вузов / А. Г. Гранберг. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 495 с.
2. Кочеткова Н. В. Розвиток науково-методичних підходів до оцінки внутрішньорегіональної соціально-економічної диференціації : арэф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05 / Н. В. Кочеткова. – Сімферополь : РГБ, 2012. – 23 с.
3. Польшев А. О. Межрегиональная экономическая дифференциация: методология анализа и государственного регулирования / А. О. Польшев. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 208 с.
4. Штульберг Б. М. Региональная политика России: теоретические основы, задачи и методы реализации / Б. М. Штульберг, В. Г. Введенский. – М. : Гелиос АРВ, 2000. – 208 с.
5. Воробьев Д. Н. Регулирование асимметрии социально-экономического развития муниципальных образований региона : дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 [Электронный ресурс] / Д. Н. Воробьев. – М.: РГБ, 2005. – 204 с. – Режим доступа к ресурсу: <http://www.rsl.ru>.
6. Павлюк А. П. Вирішення проблеми міжрегіональних диспропорцій як складова державної політики України / А. П. Павлюк // Стратегічна панорама. – 2002. – № 4. – С. 103 – 110.
7. Симоненко В. К. Регионы Украины. Проблемы развития / В. К. Симоненко. – К.: Наукова думка, 1997. – 262 с.
8. Ларина Н. И. Кластеризация как путь повышения международной конкурентоспособности страны и регионов / Н. И. Ларина, А. И. Макаева // ЭКО. – 2006. – № 10. – С. 2-26.
9. Гребенюк О. О. Джерела диференціації соціального і економічного розвитку регіонів / О. О. Гребенюк // Теорія та практика державного управління. – 2009. – Вип. 2 (25). [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpu/2009_2/doc/3/23.pdf.
10. Семенов В. Ф. Субрегіональна диспропорція та соціально-економічний розвиток областей України / В. Ф. Семенов // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2007. – №3(15). – С. 12-16.
11. Чужиков В. І. Конвергенція та дивергенція регіонів України (індикативна модель) / В. І. Чужиков, Ю. В. Ревенко // Економіка України. – 2005. – №9. – С. 48-54.

References

1. Granberg, A. G. (2000). *Osnovy regional'noy ekonomiki: uchebnik dlya vuzov* [The foundations of the regional economy: a textbook for high schools]. Moscow: GU

VSHE. [in Russian].

2. Kochetkov, N. V. (2012). *Rozvitok naukovometodichnikh pidkhodiv do otsinki vnutrishn'oregional'noï sotsial'no-yekonomichnoï diferentsiatsii* [The development of scientific and methodological approaches to the assessment of intra-regional socio-economic differentiation]. (Master's thesis, Simferopol, Ukraine). [in Ukrainian].
3. Polynev, A. O. (2003). *Mezhhregional'naya ekonomicheskaya differentsiatsiya: metodologiya analiza i gosudarstvennogo regulirovaniya* [Inter-regional economic differentiation: methodology of analysis and state regulation]. Moscow: Yeditorial URSS. [in Russian].
4. Stulberg, B. M. & Vvedenskiy, V. G. (2000). *Regional'naya politika Rossii: teoreticheskiye osnovy, zadachi i metody realizatsii* [Regional policy in Russia: theoretical principles, objectives and methods of implementation]. Moscow: Gelios ARV. [in Russian].
5. Vorob'yev, D. N. (2005). *Regulirovaniye asimmetrii sotsial'no-ekonomicheskogo razvitiya munitsipal'nykh obrazovaniya regiona* [Regional policy in Russia: theoretical principles, objectives and methods of implementation]. (PhD thesis, Moscow, Russia). [in Russian].
6. Pavlyuk, A. P. (2002). *Vyrishennya problemy mizhrehional'nykh dysproportsiy yak skladova derzhavnoyi polityky Ukrainy* [The solution to the problem of interregional disparities as a component of the state policy in Ukraine]. *Stratehichna panorama – Strategic panorama*, 4, 103-110.
7. Simonenko, V. K. (1997). *Regiony Ukrainy. Problemy razvitiya* [Regions of Ukraine. Problems of development]. Kyiv: Naukova dumka. [in Russian].
8. Larina, N. I. & Makayeva, A.I. (2006). *Klasterizatsiya kak put' povysheniya mezhdunarodnoy konkurentosposobnosti strany i regionov* [Clustering as a way to increase the international competitiveness of country and its regions]. *EKO*, 10, 2-26. [in Russian].
9. Hrebnyuk, O. O. (2009). *Dzherela dyferentsiatsiyi sotsial'noho i ekonomichnoho rozvytku rehioniv* [Sources of differentiation of social and economic development of regions]. *Teoriya ta praktyka derzhavnogo upravlinnya – The theory and practice of public administration*, 2(25). [in Ukrainian].
10. Semenov, V. F. (2007). *Subrehional'na dysproportsiya ta sotsial'no-ekonomichnyy rozvytok oblastey Ukrainy* [Subregional disparities and socio-economic development of regions in Ukraine]. *Rehional'na biznes-ekonomika ta upravlinnya – Regional business economics and management*, 3(15), 12-16. [in Ukrainian].
11. Chuzhykov, V.I. & Revenko, Y.V. (2005). *10. Chuzhykov V. I. Konverhentsiya ta dyverhntsiya rehioniv Ukrainy (indykatyvna model')* [Convergence and divergence regions in Ukraine (indicative model)]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 9, 48-54. [in Ukrainian].